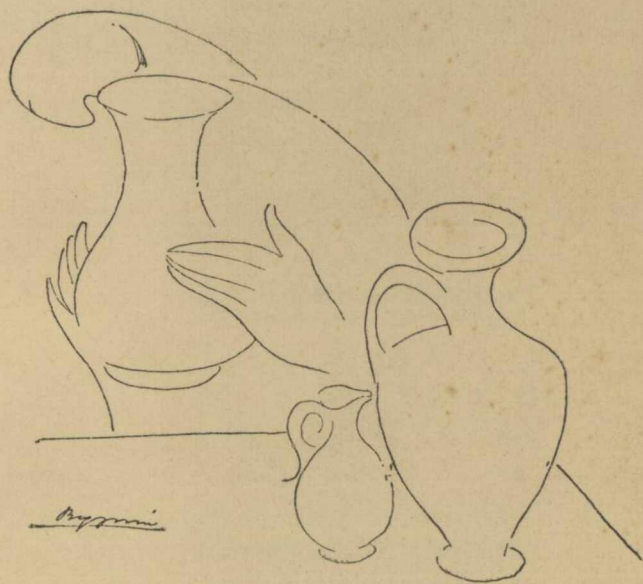

ΠΡΟΣΠΕΡΟΣ

Εκδοση Λογου και Τεχνης
του Βρεταννικου Συμβουλιου

προσπερος

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

T. S. E L I O T
M. A Σ Π Ι Ω Τ Η
ΙΑΣ. ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ
VIRGINIA WOOLF
M. I. ΔΕΣΥΛΛΑΣ
ΜΠΑΜΠΗΣ Σ. ΑΝΝΙΝΟΣ
ARTHUR SEWELL
ΚΩΣΤΑΣ ΔΑΦΝΗΣ
B I R G I N I A

προσπερος

φυλλάδιο πρωτο

χρονος 1949

T. S. ELIOT

Ένα Τραγουδι για τον Συμεων

Κύριε, οί Ρωμαϊκοί ύάκινθοι άνθίζουn στ' άνθογυάλια και
ό χειμωνιάτικος ήλιος σέρνεται στους χιονισμένους λόφους·
ή σκληρή έποχή στάθηκε...

Ή ανάλαφρη ζωή μου περιμένει τον άνεμο τοϋ θανάτου
σαν ένα φτερό στην ανάστροφη τοϋ χεριοϋ.

Ή σκόνη στον ήλιο και ή μνήμη στις γωνιές
περιμένουν τον άνεμο που παγωμένος τρέχει πάνω
στη νεκρή χώρα.

Χάρισέ μας την ειρήνη.

Χρόνια πολλά πλανήθηκα ανάμεσα σ' αυτά τὰ τείχη,
πίστεψα και νήστεψα, φρόντισα
για τους φτωχούς, πήρα και πρόσφερα τιμές και άνεση.
Κανείς ποτέ δέν έφυγε διωγμένος απ' την πόρτα μου.
Ποιός θα σκεφτεί το σπίτι μου, όπου θα ζήσουν τὰ
παιδιά των παιδιών μου,

δταν θα φτάσει τοϋ πόνου ή ώρα;

Θα πάρουνε το γιδοστράτι και στη φωλιά θα πάνε
της άλεπουδς,

για να γλυτώσουν από τ' άγνωρα πρόσωπα και τὰ
ξένα ξίφη.

Πρὶν ἔρθει ὁ καιρὸς τῶν σκοιινῶν, τῶν ραβδισμῶν καὶ
τῶν θρήνων

χάρισέ μας τὴν εἰρήνη Σου.

Πρὶν ἀπὸ τοὺς σταθμοὺς τοῦ ὄρους τῆς ἀπόγνωσης
πρὶν νὰ σημάνει ἡ βέβαιη ὥρα τῆς μητρικῆς ὀδύνης,
αὐτὴ τὴ στιγμή πού γεννάει τὸ θάνατο,
ἄσε τὸ Βρέφος, τὸ Λόγο πού ἀκόμα δὲ μίλησε καὶ δὲν
εἰπώθηκε,

νὰ δώσει τὴν παρηγοριὰ στὸν Ἰσραὴλ
σ' ἓναν ἄνθρωπο πού εἶναι ὀγδόντα χρονῶ καὶ πού
δὲν ἔχει αὖριο.

Σύμφωνα μὲ τὸ δικό Σου λόγο,
ὅποιος Σὲ ὑμνεῖ θὰ ὑποφέρει στοὺς αἰῶνες,
ἀνάμεσα στὴ δόξα καὶ τὸν ἐμπαιγμό, φῶς πάνω στὸ
φῶς,

καὶ θ' ἀνεβεῖ τὴν κλίμακα τῶν Ἀγίων.
Παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ μαρτύριον — ἡ ἔκσταση σκέ-
ψης καὶ προσευχῆς

παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ τελευταῖον ὄραμα.

Χάρισέ μου τὴν εἰρήνη.

(Καὶ μιὰ λόγχη θὰ τρυπήσει τὴν καρδιά Σου
ἀκόμα καὶ τὴ δική Σου καρδιά).

Εἶμαι κουρασμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ μου κι' ἀπὸ τὴ ζωὴ
ἐκείνων πού θάρθουν.

Πεθαίνω ἀπὸ τὸ θάνατό μου κι' ἀπὸ τὸ θάνατο
ἐκείνων πού θάρθουν.

Κάμε νὰ ἰδεῖ φεύγοντας ὁ δοῦλος Σου
τὴ σωτηρία Σου.

** Απόδοση Μ. Ι. ΔΕΣΥΛΛΑ.*

ΑΣΙΓΗΤΕΣ ΚΑΜΠΑΝΕΣ

Πέρασαν φυλές, καὶ ποιά ἀφήκε ἓναν τεχνητὸ λόφο, ποιά
μὰ σφιχτόδετη τούρη, ποιά ἓνα θρύλο πού τὸν τύλιξε ἡ ὀμίχλη
τῶν χρόνων καὶ τοῦ Ἄιζις.

Ἀνέβηκαν τοῖχοι δοντωτοὶ καὶ πλαισίωσαν αὐλές, ἀνοί-
χτηκαν πύλες καὶ χτίστηκαν γιοφύρια καὶ τότες τὰ βώδια ἔπαυ-
σαν νὰ περνοῦν ἀπὸ τὰ ρήχια τοῦ ποταμοῦ. Ἄλλὰ τ' ὄνομα τῆς
πολιτείας ἔμεινε Ὁξφορντ—τὸ Πέρασμα τῶν Βωδιῶν.

Ριπίζονται σὰν χάντρες οἱ μελωδίες ὀλόγουρά μας.

— Πᾶμε νὰ δοῦμε τὴν πόλη! Νὰ περάσουμε τὶς πύλες, νὰ
ξετρυπώσουμε τὰ μυστικά πού κρύβουν οἱ τοῖχοι — οἱ χοντροὶ
κίτρινοι τοῖχοι, οἱ βαμμένοι ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ τὴν ὑγρασία.
Πᾶμε νὰ περπατήσουμε στὸ «High», ὅπου περπατοῦν οἱ φοιτη-
τές, ὅπου περπάτησαν οἱ παπποῦδες τους κι' οἱ παπποῦδες τῶν
παπποῦδων τους. Πᾶμε!

Ξεκινᾶμε σ' ἀναζήτησι. Γυρεύουμε ν' ἀνακαλύψουμε τὶς
αἰτίες πού γέννησαν τὸ θρύλο καὶ τὴ φήμη τοῦ Ὁξφορντ. Θέ-
λουμε νὰ μάθουμε γιατί οἱ ἄνθρωποι πού φοίτησαν ἐκεῖ, ἔχουν
ἓνα ὕφος ξεχωριστό, πού δὲν τὸ ἔχουν οἱ πτυχιούχοι ἀπὸ κα-
νένα ἄλλο πανεπιστήμιον, οὔτε καὶ τοῦ Καϊμπριντζ ἀκόμα, πού
εἶναι καὶ τὸ μόνο πανεπιστήμιον πού μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὸ
Ὁξφορντ. Λένε πὼς οἱ ἄνθρωποι τοῦ Καϊμπριντζ περπατοῦν σὰ
νὰ ἦταν δικός τους ὁ κόσμος ὀλόκληρος, ἀλλὰ πὼς οἱ Ὁξονιανοὶ
περπατοῦν σὰ νὰ μὴν τοὺς ἔμελλε σὲ ποιὸν ἀνήκει ὁ κόσμος.

Ξεκινᾶμε γιομάτοι ἀπορίες καὶ παίρνουμε ἓνα δρόμον πού
πρωτοχαράχτηκε ἐδῶ κι' ὀχτακόσια χρόνια. Ρωτᾶμε, κι' ἀπαντᾶει
ἡ ἀτμόσφαιρα, ἀπαντᾶνε τὰ χτίρια—τὸ καθένα μὲ τὸν δικό του
τρόπον.

Κάποιος ξένος πού ἦρθε κάποτε στὸ Ὁξφορντ ζήτησε νὰ

δει το Πανεπιστήμιο. Τοῦδειξαν, με μιά πλατειά κίνηση τοῦ χειριοῦ, τὴν πόλη ὀλόκληρη.

Τὸ Πανεπιστήμιο εἶναι ριζωμένο κάτω ἀπὸ τὴν πόλη, κι' ἀνταμώνεις τὰ βλαστάρια του σὲ κάθε της γωνιά. Παντοῦ ξεφυτρώνουν τὰ Κολλέγια κ' ὑψώνουν τὸ τολμηρὸ τους ἀνάστημα. Ἄλλοτε σχηματίζουν ἀλυσίδα, ἄλλοτε συμπληγάδα κι' ἄλλοτε πάλι στέκουν ἀπομονωμένα. Σπίτια, ἐκκλησιές, βιβλιοθήκες, καταστήματα κ' ἐστιατόρια συμπληρώνουν τὰ κενά. Ἀλλὰ τὰ πιδὸ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ δὲν θὰ ὑπῆρχαν, ἂν δὲν εἴταν οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ βασιλιάδες, ποὺ διάλεξαν τὸν τόπον αὐτὸ γιὰ νὰ ἐκφράσουν, ποιὸς τὴν Πίστη του, ποιὸς τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν Τέχνη καὶ τὴ Μόρφωση, κι' ἄλλοι γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν ἀπλᾶ μιά φιλοδοξία.

Πρέπει νὰ ζήσεις χρόνια στὸ Ὁξφορντ, γιὰ νὰ πεῖς πῶς τὸ γνωρίζεις. Ὁ διαβάτης σαστίζει, ζαλιζεται καὶ τελικὰ φεύγει μετὸ αἴσθημα τοῦ θεατῆ ποὺ σηκώνεται καὶ βγαίνει ἀπὸ τὸ θέατρο τῆ στιγμῆ ποὺ ἀνοίγει ἡ αὐλαία κι' ἀρχίζει ἡ πρώτη πράξη.

Ἄκουμπάει ὁ Μεσαίωνας στὴν Ἀναγέννηση, ἡ Ἀναγέννηση στὴ Μεταρρύθμιση. Ἀλλὰ δὲ στέκεται ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ στὸν 17ον αἰῶνα. Προχωρεῖ, ἐξελίσσεται, περνάει ἀπὸ μὸδες, διαθέσεις κ' ἐπιδράσεις, διστάζει, σκοντάφτει, ξαναπαίρνει τὴν παλιά της μορφή καὶ στὸ τέλος μπαίνει, μ' ἓνα πῆδημα τολμηρὸ, στὸν 20ον αἰῶνα.

Τι εἶναι αὐτό; Κι' αὐτό; Ἄκοῦς ὀνόματα κι' ἀργοσαλεύου οἱ θύμησες.

Στέκεσαι νὰ συγκεντρωθεῖς. Κι' ἀκοῦς τὶς καμπάνες. Σκορποῦν μελωδίες ὅλη τὴν ἡμέρα. Κι' ἄμα πέσει ἡ νύχτα καὶ σιγήσουν τὰ καμπαναριά, ἀκούγονται ἀκόμα τὰ ρολόγια ποὺ μετροῦν τὶς ὥρες, τὰ τέταρτα, τὶς μισές, τὰ τρία τέταρτα. Ἔτσι, καὶ τὴ νύχτα ἀκόμα, πάνω ἀπὸ τὶς στέγες τοῦ Ὁξφορντ συνεχίζεται ἡ συμφωνία.

Στὸ St. John's εἶδαμε ἓνα τετράγωνο πράσινο καὶ γεράνια στὰ παράθυρα, ποὺ ἔμοιαζαν μετὰ σταξιὲς ἀπὸ κόκκινο βουλόκερι. Εἶδαμε τὴν Ἰταλικὴ Ἀναγέννηση κάτω ἀπὸ ἓνα βορεινὸν οὐρανὸ καὶ σ' ἓναν κῆπο θεόρατους φτελιάδες καὶ μύρια λουλούδια.

Στὸ Bodleian μᾶς δέχτηκε ἡ σιωπὴ. Χιλιάδες βιβλία, μετὸν πλοῦτο τους κλεισμένο ἀνάμεσα σὲ δερμάτινα φύλλα, ἔμειναν βουβά στὰ ράφια τους. Σκύψαμε πάνω στὰ παλιὰ χειρόγραφα, καὶ τὰ χρώματα ξεπετάχτηκαν μετὴ δροσερότητα καὶ τὴ ζωντάνια ποὺ τοὺς εἶχε χαρίσει κάποιος ἄγνωστος μοναχός.

Στὴ μεγάλη ἐσωτερικὴ αὐλὴ τοῦ Christ Church βρήκαμε τὸν Ἑρμῆ. Εἶχε πετάξει ἀνάλαφρα σ' ἓνα βᾶθρο στὴ μέση τῆς βάσκας. Χαμηλώνοντας τὸ βλέμμα εἶδαμε τὴν ἀντανάκλασὴ του ἀνάμεσα στὰ νούφαρα. Ἐφερνε κάποιον χαρούμενο μῆνυμα, ὑψώνοντας τὸ χέρι.

Στὴ σκάλα ποὺ ὀδηγεῖ στὴν Αἴθουσα τῶν Συμποσίων, μιά ἀνάερη κολόννα ξεπετάχτηκε σὰ συντριβάνι καὶ συγκράτησε τὶς σκαλιστὲς βεντάλιες τοῦ θόλου.

Μᾶς κοίταξε γιὰ μιά στιγμὴ ὁ Holbein μέσα ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Ἑρρίκου τοῦ 8ου κ' ὕστερα χαθῆκαμε ἀνάμεσα στὰ χτίρια τοῦ Κολλέγιου.

Στὸ All Souls στάθηκε ὁ χρόνος.

Ὁ Ἑρρίκος ὁ 5ος καὶ οἱ συμπολεμιστὲς του γλύστρησαν κάτω ἀπ' τοὺς θόλους, βγήκαν στὸ γρασιδί, φορώντας τὶς πανοπλίες τους, καὶ καβαλίκεψαν φανταστικὰ ἄλογα. Καὶ τότες ἐξέσπασε ὀλόγουρά μας ἡ μουσικὴ τοῦ William Walton κι' ὁ καιρὸς σάλεψε καὶ τὰ παλιὰ γίνηκαν ἓνα μετὰ τὰ νέα.

Στὸ University College εἶδαμε ἓνα ὠραῖο μαρμάρينو κορμὶ ξαπλωμένο γυμνὸ ἀνάμεσα στὰ φύκια. Τὸ σάλεμα τῆς θάλασσης, εἶχε σύρει τὰ μαλλιά του πάνω στὸ λεπτό του πρόσωπο. Εἴταν ὁ Shelley ποὺ, σὲ κάποια ἐποχὴ, εἶχε ἀναστατώσει τὸ Κολλέγιο μετὰ τὶς ἀνησυχαστικὲς θεωρίες του.

Στὸ Queen's κελάϊδισαν τὰ πουλιά στὸ θολωτὸ ξώστεγο τῆς αὐλῆς.

Στὸ Magdalen βγήκε ὁ ἥλιος, κ' οἱ τοῖχοι πῆραν τὴ διαφάνεια ἀπὸ ἓνα χλωμὸ κίτρινο τριαντάφυλλο. Χαχάνισαν τὰ μυθολογικὰ τέρατα γύρω στὴν αὐλὴ.

Περάσαμε μιὰ γέφυρα καὶ μπήκαμε στὸ πάρκο. Ἐφοβα μᾶς κοίταζαν τὰ ἐλάφια. Περπατήσαμε κάτω ἀπ' τοὺς φτελιάδες καὶ μᾶς συντρόφεψε παντοῦ τὸ ποταμάκι, χαρούμενο καὶ λαφρόκαρδο σὰν τὸν ἐλευθερωμένο Ἄριελ.

Τὸ New College μᾶς εἶπε πολλά. Μᾶς μίλησε γιὰ τὸ Πνεῦμα ποὺ οὔτε θρία ἔχει οὔτε πατρίδα. Μᾶς εἶπε πὼς δὲ φτάνει ἡ μόρφωση, γιὰ νὰ γίνεις Ἄνθρωπος.

Μᾶς εἶπε :

«Ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ ἐκδίκηση ταιριάζουν στοὺς μικροψυχούς μονάχα».

Πήραμε τὸ High ποὺ κυρτώνει ἀργὰ καὶ μὲ χάρη ἀνάμεσα σὲ χτίρια ποὺ συνθέτουν τὴν ἱστορία τῆς Ἀγγλίας. Σταθήκαμε μπρὸς στίς βιτρίνες τοῦ Blackwell. Τὰ βιβλία ἀπλώναν προκλητικὰ τὶς ἀνοιχτὲς σελίδες τους, ἐπιδείχνοντας τὶς χαλκογραφίες καὶ τὶς ξυλογραφίες τους.

Πέρασαν φοιτητὲς στὰ ποδήλατά τους. Ὁ ἀέρας τοῦ δρόμου τους φούσκωνε τὶς μαῦρες τόγες ξοπίσω τους. Εἶταν κυρίαρχοι τοῦ Ὄξφορντ. Πρὶν ἀπὸ αἰῶνες, τὸ Πανεπιστήμιο εἶχε κερδίσει τὴ μάχη ἐναντίον τῆς μικρῆς, ἀσήμαντης σχεδόν, πόλης ποὺ δὲν ἤθελε τὴν Τόγα καὶ ποὺ ἀγωνίστηκε μάταια νὰ τὴ διώξει ἀπὸ τὰ τείχη τῆς.

Τώρα ἀπὸ μακρὰ, μὲ τὴν ἀνάμνηση μονάχα γιὰ συντροφιά, τὸ Ὄξφορντ, ὄχι τόσο σὰν πόλη, ὅσο σὰ σύμβολο, ξαναζωντανεύει.

Μᾶς εἶπαν τὰ ὑπερήφανα χτίρια :

— Εἴμαστε ἡ Παράδοση καὶ ἡ Ἱστορία, ὅμως οὔτε πρόσκομμα εἴμαστε, οὔτε φράγμα.

Κ' ἐρωτήσαμε :

— Βλάφτει ἡ Παράδοση καὶ ἡ Ἱστορία;

Κι' ἀποκρίθηκαν τὰ χτίρια :

— Γιὰ τὸν δυστυχισμένο εἶναι τὸ φθαρμένο του οἰκόσημο, ἡ νεκρὴ μαρτυρία πὼς κάποτε κάτι εἶταν. Γιὰ τὸν εὐτυχισμένο εἶναι ἡ ἀφετηρία, τὸ ξεκίνημα, ἡ συνέχεια.

Ἄκόμα κι' ἀπὸ κοντὰ μπορεῖ κανένας ν' ἀτενίσει τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ὄξφορντ δίχως νὰ δεῖ τοίχους καὶ τοῦρες, προαύλια κι' αὐλές, αἵθουσες καὶ παρεκκλήσια. Χάνονται δίχως ἀντίσταση, καὶ μένει τὸ Πνεῦμα ἐλεύθερο. Καὶ πάλι παίρνουν τὴ μορφή τους, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐξακολουθεῖ νὰ μένει ἐλεύθερο.

Στέκεσαι ξέσκεπος, μὲ βαθεῖα κατάνυξη, μπροστὰ σ' αὐτὲς τὶς πέτρες ποὺ μποροῦν νὰ γίνουν σκόνη καὶ νὰ χαθοῦν, χωρὶς γι' αὐτὸ νὰ σβυστεῖ καὶ τὸ ἔργο γιὰ τὸ ὁποῖο τὶς ἔστησαν τὴ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη.

Ὅσο φορτωμένη καὶ νὰ εἶναι ἡ παράδοση ἀπὸ ἓνα Κολέγιο, ποτὲ δὲ βαραίνει τοὺς ζωντανούς. Μήπως κάτω ἀπὸ τὰ μαῦρα δοκάρια τῶν ταβανίων τοῦ Queen's δὲν ἔχουνε θέση τ' ἀστεῖα, τὰ γέλια κ' οἱ νίκες; Μήπως ὅταν οἱ φοιτητὲς τοῦ Christ Church βουτοῦν ἓνα συμφοιτητὴ τους στὴ βάσκα μὲ τὰ νούφαρα, σκέφτονται τὸν Ἑρρίκο τὸν 8ο; Ἡ μήπως τὴν Πρωτομαγιά, ὅταν ἡ χορωδία τοῦ Magdalen καλωσορίζει τὴν αὐγὴ μ' ἓναν παλιὸ λατινικὸν ὕμνο, ὁ φοιτητὴς τοῦ 20οῦ αἰῶνα δὲν κοιτάει στὰ μάτια τὸ κορίτσι του;

Ἔτσι κ' ἡ σκέψη, ὅπως κ' ἡ ζωὴ, πέρασε ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο δίχως νὰ σταθεῖ. Ἐφοβα ἡ κάθε γενεὰ ρίχτηκε στὴ δουλιὰ καὶ στὸν ἀγῶνα, πίστεψε καὶ γύρεψε, ἔδρασε κι' ἀντέδρασε, ἔχτισε καὶ γκρέμισε, οὐδέποτε ὅμως κατὰστρεψε.

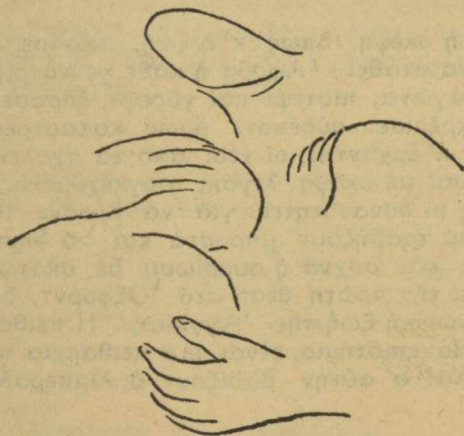
Ἦρθαν, κ' ἔρχονται, οἱ νέοι ἀπὸ τὰ σχολεῖά τους, ψηλαφίζοντας ἀκόμα, μὲ σκέψη λιγάκι συγκεχυμένη, καὶ τοὺς προσφέρονται ὅλες οἱ δυνατότητες γιὰ νὰ βροῦνε τὸν πραγματικὸ ἑαυτὸ τους, νὰ τραβήξουν μπροστὰ καὶ νὰ δημιουργήσουν. Ἡ κοινὴ φοίτηση, καὶ συχνὰ ἡ συμβίωση, δὲ σκοτώνουν τὸν ἀτομισμό, ποὺ ἔχει τὴν πρώτη θέση στὸ Ὄξφορντ, ὅπως καὶ σ' ὀλόκληρη τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ πειθαρχία ποὺ ἐπιβάλλεται στὸ Πανεπιστήμιο, εἶναι μιὰ πειθαρχία ποὺ τὴ δέχονται ὅλοι, γιατί πλάι σ' αὐτὴν βαδίζουν ὁ λιμπεραλισμὸς κ' ἡ ἐξέλιξη.

Ἀσίγητο ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες, σὰν τὶς καμπάνες του, εἶναι τὸ μῆνυμα ποὺ στέλνει τὸ Ὄξφορντ σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Οὔτε τὰ χρόνια τοῦ μεσοπολέμου, οὔτε ὁ τελευταῖος πό-

λεμος, οὔτε ἡ ἀνήσυχη περίοδος ποῦ περνάει τώρα ἡ ἀνθρωπότης μπόρεσαν ν' ἀλλοιώσουν τὸν τόνο. Σ' ἓναν κόσμον βασιμισμένο, ποῦ κινδυνεύει ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές, μιλεῖ γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ Πνεύματος ἐναντίον τῆς Βίας καὶ τῆς Ὑλῆς.

Κάποιοι ποῦ δὲν μπόρεσαν νὰ συλλάβουν τὸ νόημά του, γυρνοῦν τὶς πλάτες ἀδιάφοροι. Μὰ οἱ πολλοὶ — ἐκεῖνοι ποῦ πάντα ἀκοῦνε τὸν παλμὸ τῆς Ζωῆς — προχωροῦν θαρρετά, μὲ ὑψωμένο τὸ κεφάλι.

Μ. ΑΣΠΙΩΤΗ.

Σχέδιο τῆς ζωγράφου Βιργινίας

Μικρὴ Καταιγίδα Αἰωνιότητας

Στὴ Φούλα Βραϊᾶ, Χριστούγεννα 1940

Πάλε χάνουν τὰ βήματά τους οἱ καιροὶ
καὶ κατεβαίνουν χωρὶς νὰ καρτεροῦν κανένα.

Ἐκεῖ, ποῦ ὁ λόφος ἔμενε πιστὸς στ' ὄνομα τοῦ θεοῦ,
δὲν ἀκούγεται παρά μονάχα ἡ βροχὴ ποῦ ξέχασε
νὰ σταματήσει
τὰ πουλιὰ χτυπήσαν στὸ σταυρὸ τοῦ κεραυνοῦ
κι ἡ θύελλα μανιασμένη παίρνει τὴ φωτιά τους
ἀπ' τὰ βαθιὰ μεσάνυχτα συγκλονίζει τὴ στέγη μου
ἀπ' τὰ βαθιὰ μεσάνυχτα μ' ἀλλοφροσύνη καίει τὴ ζωὴ μου
ἓνας ἄνθρωπος χάνεται, ἓνα πουλὶ χαρίζει τὰ φτερά του
στὴν πικραμένη αὐτὴ ἱστορία ποῦ ἔχω νὰ τοῦ πῶ.

Ἄ! δὲν τολμῶ καὶ δὲν τολμῶ ν' ἀνοίξω πιά τὸ στόμα
κι ἔτσι θὰ μείνει ἐδῶ μαρμαρωμένος λόγος στὴ στροφῆ
τοῦ μεσονυχτιοῦ!

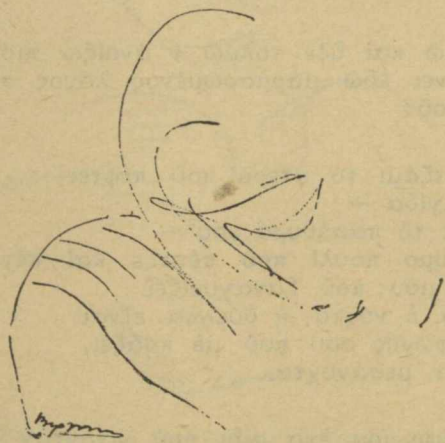
Χτυπάει στὸ τζάμι τὸ φτερὸ ποῦ πέφτει
ἀπὸ τὴν καταιγίδα —
κι ὅλο φωτίζει τὸ παράθυρό μου —
εἶναι τ' ἀνώνυμο πουλὶ ποῦ πέταξε καὶ πέταξε
εἶναι ἡ νεκρὴ μου ποῦ ξαναγυρίζει.
Κι εἶναι φτερό, ἡ νύχτα, ἡ θύελλα εἶναι
τὸ χιόνι τῆς φωνῆς σου ποῦ μὲ κράζει,
μὲς στὰ βαθιὰ μεσάνυχτα.

Ὑστερα, ἡ θλίψη μου ἓνα φίδι ποῦ γίνονταν πουλὶ
ὡσπου ἔβρικε μέσα στὰ μάτια μου φωλιά! ἀπὸ αἷμα

"Α! δέν τολμῶ καί δέν τολμῶ —
τῶνα φτερό σκισμένο ἀπό τήν πέτρα τῆς αὐγῆς
καί δέν τολμῶ —
τᾶλλο φτερό ἀκρωτηριασμένο ἀπ' τὸ σκοτάδι
κι ὁ λόγος πού ὁμολόγησα μπροστά σας, αἴνιγμα,
στή φυλλωσιά τῆς νύχτας!
Μ' ἓνα μόνο γνωστό σημάδι,
τὴν πληγή μου.

Ἐπ' τὰ βαθιά μεσάνυχτα συγκλονίζει τὴ στέγη μου
ἀπ' τὰ βαθιά μεσάνυχτα μ' ἄλλοφροσύνη καίει τὴ ζωὴ μου
ὁ λόφος δέν ὑπάρχει πιά παρά σάν ἓνα πρόσωπο
ὅπου κοιτάει κατάματα τὸ πεπρωμένο του,
σάν ἓνα πρόσωπο τῆς νύχτας, τυλιγμένο
ἀπὸ τίς φλόγες τῶν πουλιῶν,
πού τὸ δέρνει ἢ καταγιγίδα!

ΙΑΣ. ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ.

Σχέδιο τῆς ζωγράφου Βιργινίας

V I R G I N I A W O O L F

Το Ισκιωμενο Σπιτι

Ἐποιαν ὥρα καὶ νὰ ξυπνοῦσες ἄκουγες μιὰ
πόρτα νὰ κλείνει. Πήγαιναν ἀπὸ δωμάτιο σὲ
δωμάτιο, μὲ τὰ χέρια πιασμένα, σηκώνοντας
κάτι ἐδῶ, ἀνοίγοντας κάτι ἐκεῖ, γυρεύοντας νὰ
βεβαιωθοῦν — ἓνα ἄῤλο ζευγάρι. «Ἐδῶ τ' ἀ-
φήσαμε», ἔλεγε ἐκείνη. Καὶ πρόσθετε αὐτός:
«Ἦ! μὰ κ' ἐδῶ ἐπίσης!» «Βρίσκεται σι' ἀπάνω
πάτωμα», μουρμούριζε κείνη. «Καὶ στὸν κῆ-
πο», ψιθύριζε αὐτός. «Σιγά», ἔλεγαν καὶ οἱ
δύο «γιατὶ θὰ τοὺς ξυπνήσουμε!»
Ἦ! Στ' ἀλήθεια ὁμως δὲ μᾶς ξυπνοῦσατε.
Ἦχι! Ἦσως νᾶλεγες: «Τὸ γυρεύουνε παραμε-
ρίζουν τὴν κουρτίνα», καὶ θὰ συνέχιζες τὸ διά-
βασμα. Κ' ὕστερα θᾶλεγες μὲ θεικότητα:
«Τώρα τὸ βρήκανε», καὶ τὸ μολύβι σου θὰ
σταματοῦσε στὸ περιθώριο. Καὶ τότε, κουρα-
σμένος ἀπὸ τὸ διάβασμα, ἴσως σηκωνόσουν γιὰ

να δεῖς ἐσὺ ὁ ἴδιος τὸ σπίτι, ἀδειανὸ ἀπὸ πάντων ἴσαμε κάτω, τίς πόρτες ὀρθάνοιχτες καὶ μόνο τίς φάσσει νὰ μπουρμπουλίζον ἱκανοποιημένα καὶ τὸ σιγανὸ τραγούδι τῆς ἀλωνιστικῆς μηχανῆς πέρα στὸ ἀγρόχτημα. «Τὶ ἤρθα νὰ κάνω; Τὶ γύρευα νὰ βρῶ;» Τὰ χέρια μου εἴταν ἀδειανά. «Νὰ εἶναι τάχα σι' ἀπάνω πάτωμα;» Τὰ μῆλα εἴταν στὸ πατάρι. Κ' ἔτσι κατέβαινες πάλι, καὶ ὁ κῆπος εἴταν ἀτάραχος σὰν καὶ πρῶτα, μονάχα πῶς τὸ βιβλίο εἶχε πέσει στὸ χορτάρι.

Τὸ βρῆκαν ὁμοῦ στὸ σαλόνι. Σι' ἀλήθεια δὲν τοὺς ἔβλεπες ποτέ σου. Τὰ τζάμια ἀντανακλοῦσαν τὰ μῆλα, ἀντανακλοῦσαν τὰ τριαντάφυλλα—ὄλα τὰ φύλλα εἴταν πράσινα μὲς τὸ τζάμι. Ἄν κινιόταν κανένας στὸ σαλόνι, ἔγερνε μονάχα τὸ μῆλο κ' ἔδειχνε τὴν κίτρινη ὄψη του. Ὅμως, σὲ λίγο, ἂν ἀνοιγε ἡ πόρτα, ἀπλωνε στὸ πάτωμα, κρεμόταν στοὺς τοίχους, μετεωρίζονταν ἀπὸ τὸ ταβάνι—τί; Τὰ χέρια μου εἴταν ἀδειανά. Ἡ σκιὰ μιᾶς κίχλας διάσχισε τὸ χαλί· ἀπὸ τὸ τρίσβαθο πηγάδι τῆς σιγαλιᾶς ἡ φάσσα ἀντλήσει τὸ μπουρμπούλισμά της. «Φυ-

λαγμένος, φυλαγμένος, φυλαγμένος», ὁ παλμὸς τοῦ σπιτιοῦ χτυποῦσε ἀλαφροῦ. «Ὁ θησαυρὸς εἶναι θαμμένος· τὸ δωμάτιο...» Ὁ παλμὸς στάθηκε ἀπότομα. ὦ! μήπως εἴταν αὐτό, ὁ θαμμένος θησαυρὸς;

Σὲ λίγο, τὸ φῶς εἶχε ξεθωριάσει. Μήπως βρίσκεται τάχα στὸν κῆπο; Μὰ τὰ δέντρα ἔγνεθαν τὴ σκοτεινιά γιὰ μιὰ περιπλανημένη ἀχτίδα τοῦ ἡλίου. Τόσο ἀπέραντα λεπτή, τόσο σπάνια, δροσερὰ βυθισμένη κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια, ἡ ἀχτίδα πὺν γύρευα ἔκαιγε πάντα πίσω ἀπὸ τὸ τζάμι. Θάνατος εἴταν τὸ τζάμι· θάνατος μᾶς χῶριζε· ἤρθε σιτὴ γυναίκα πρῶτα, ἑκατοντάδες χρόνια πίσω, ἐγκαταλείποντας τὸ σπίτι, σφραγίζοντας ὄλα τὰ παράθυρα· τὰ δωμάτια σκοτείνιασαν. Ἐγκατέλειψε τὸ σπίτι, τὴν ἐγκατέλειψε, πῆγε πρὸς τὸ Βορρᾶ, πῆγε πρὸς τὴν Ἀνατολή, εἶδε τ' ἄστρα νὰ γέρονον στὸν οὐρανὸ τοῦ Νότου γύρευε ξανὰ τὸ σπίτι καὶ τὸ βρῆκε ἀπωθημένο κάτω ἀπὸ τὰ Ντιάουνς. «Φυλαγμένος, φυλαγμένος, φυλαγμένος», ὁ παλμὸς τοῦ σπιτιοῦ χτυποῦσε χαρούμενα. «Ὁ θησαυρὸς σοῦ ἀνήκει».

Ὁ ἀέρας λυσομανάει στὴ δεντροστοιχία. Τὰ δέντρα σκύφτουν καὶ λυγίζουν μιὰ ἐδῶ, μιὰ ἐκεῖ. Οἱ ἀχιτίδες τοῦ φεγγαριοῦ ἄγρια ἀναπηδοῦν καὶ ξεχειλίζουν στὴ βροχή. Μὰ ἡ ἀχιτίδα τῆς λάμπας πέφτει ὀλόισα ἀπὸ τὸ παράθυρο. Τὸ κερὶ καίει ἀλύγιστο καὶ ἀκίνητο. Περιπλανούμενο στὸ σπῆτι, ἀνοίγοντας τὰ παράθυρα, σιγομιλώντας γιὰ νὰ μὴ μᾶς ξυπνήσει, τὸ ἄῦλο ζευγάρι γυρεύει τὴν εὐτυχία του.

«Ἐδῶ κοιμηθήκαμε», λέει ἐκείνη. Καὶ προσθέτει αὐτός: «Φιλιά χωρὶς τελειωμό». «Ξυπνώντας τὸ πρωτὶ-» «Ἀσήμι ἀνάμεσα στὰ δέντρα-» «Στ' ἀπάνω πάτωμα-» «Στὸν κῆπο-» «Σὰν ἔφτανε τὸ καλοκαίρι-» «Τὸ χειμῶνα μὲ τὰ χιόνια-». Κλειοῦνε οἱ πόρτες στὸ βᾶθος τοῦ σπιτιοῦ, χτυπᾶνε ἀπαλὰ σὰν τὸν παλμὸ μιᾶς καρδιάς.

Σιμώνουν· σιωποῦν στὸ ἄνοιγμα τῆς πόρτας. Πέφτει ὁ ἀέρας, ἡ βροχὴ γλιστράει ἀσημένια πάνω στὰ τζάμια. Τὰ μάτια μας σκοτεινιάζουν· δὲν ἀκοῦμε πιά τὰ βήματα κοντὰ μας· δὲ βλέπουμε τὴ γυναίκα ποὺ ἀπλώνει τὸ ἄῦλο τύλιγμά της. Σὰν ἀσπίδα τὰ χέρια του προστατεύουν

τὸ φῶς τῆς λάμπας. «Κοίτα», ψιθυρίζει. «Κοιμοῦνται βαθιά, μὲ τὴν ἀγάπη στὰ χεῖλη τους». Σκύφτοντας, κρατώντας τὴν ἀσημένια λάμπα τους, ὦρα πολλὴ μᾶς κοιτοῦν καὶ στοχαστικά. Στέκονται ὦρα πολλή. Ὁ ἀέρας τραβάει μπρὸς ὀλόισα· ἡ φλόγα σκύβει ἀλαφροῦ.

Ἄγριες οἱ ἀχιτίδες τοῦ φεγγαριοῦ διασχίζουν τὸ πάτωμα καὶ τὸν τοῖχο καί, στ' ἀντάμωμά τους, βᾶφουν τὰ σκυφτὰ πρόσωπα, τὰ στοχαστικὰ πρόσωπα· τὰ πρόσωπα ποὺ ἔρευνοῦν τοὺς κοιμισμένους καὶ ἀναζητοῦν τὴν κρυμμένη τους χαρὰ.

«Φυλαγμένος, φυλαγμένος, φυλαγμένος», ἡ καρδιὰ τοῦ σπιτιοῦ χτυπάει περήφανα. «Μακρονὰ χρόνια», ἀναστενάζει αὐτός. «Μὲ βροῆκες ξανά». «Ἐδῶ», μουρμουρίζει ἐκείνη, «κοιμώμενοι διαβάζοντας στὸν κῆπο· γελώντας, κυλώνοντας τὰ μῆλα πάνω στὸ πατάρι. Ἐδῶ ἀφήσαμε τὸ θησαυρό μας». Καθὼς σκύβουν, τὸ φῶς τους ξεσκεπάζει τὰ μάτια μου. «Φυλαγμένο, φυλαγμένο, φυλαγμένο», ὁ παλμὸς τοῦ σπιτιοῦ χτυπάει ἄγρια. Ξυπνώντας, ἀνακράζω: «ὦ! αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ θαμμένος θησαυρός σας; Φῶς μέσα στὴν καρδιά».

Δευτέρα ἢ Τρίτη

Τεμπέλικος καὶ ἀδιάφορος, τινάζοντας τὸ χῶρο
νωχελικὰ ἀπὸ τὰ φτερά του, γνωρίζοντας τὸ
δρόμο του, ὁ ἐρωδιὸς περνάει πάνω ἀπὸ τὴν ἐκ-
κλησιὰ στὸν οὐρανὸ ἀπὸ κάτω. Λευκὸς καὶ ἀπό-
μακρος, βυθισμένος στὸν ἑαυτό του, ὁ οὐρανὸς
ἀτέλειωτα σκεπάζεται καὶ ἀποσκεπάζεται, κινεῖ-
ται καὶ στέκεται. Μιὰ λίμνη ἴσως; Σβῆσε τίς
ἀκτὲς της! Ἔνα βουνό; ὦ τέλειο — μὲ τὸ
χρυσάφι τοῦ ἡλίου στὶς πλαγιές του. Πέφτει
κί' αὐτό. Φιέρες τότε ἢ λευκὰ φτερά, στοὺς
αἰῶνες τῶν αἰῶνων —

Ποθώντας τὴν ἀλήθεια, προσμένοντάς την, μὲ
κόπο διυλίζοντας μερικὲς λέξεις, ποθώντας αἰώ-
νια — (μιὰ κραυγὴ γεννιέται στ' ἀριστερά, μιὰ
ἄλλη στὰ δεξιὰ. Ρόδες ξεκινοῦν σ' ἀντίθετη κα-
τεύθυνση. Μπούσια στιβάζονται σ' ἕναν ἀγῶνα)
— αἰῶνια ποθώντας — (τὸ ρολοῖ βεβαιώνει μὲ
δώδεκα καθάριους χτύπους πὼς εἶναι μεσημέρι
τὸ φῶς σκορπάει χρυσαφένιες κλίμακες· παιδιὰ

μαζεύονται σὲ σμήνος) — αἰῶνια ποθώντας τὴν
ἀλήθεια. Κόκκινος εἶναι ὁ τροῦλλος· νομίσματα
κρέμονται ἀπὸ τὰ δέντρα· καπνὸς σέρονται ἀπὸ
τίς καμινάδες· ἀλυχτᾶτε, φωνᾶχτε, κρᾶχτε «Σί-
δερο γιὰ πούλημα» — καὶ ἡ ἀλήθεια τότε;

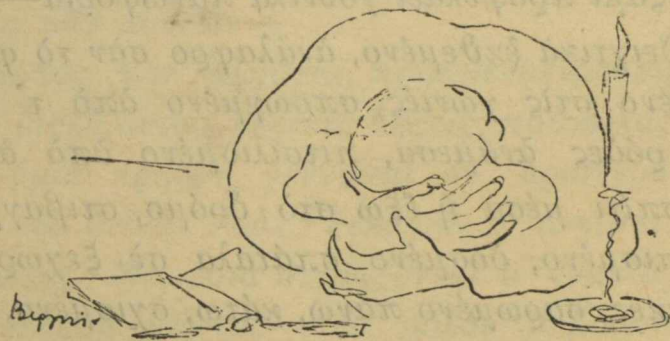
Ἄχτινοβολώντας ἴσαμε ἕνα σημεῖο τὰ πόδια τῶν
ἀντρῶν καὶ τὰ πόδια τῶν γυναικῶν, μαύρη καὶ
χρυσοχαραγμένη — (Αὐτὴ ἡ καταχνιά — Παίρνε-
τε ζάχαρη; Ὁχι, εὐχαριστῶ — Ἡ κοινοπολιτεία
τοῦ μέλλοντος) — ἡ ἀναλαμπὴ ξεπηδώντας καὶ
κάνοντας τὸ δωμάτιο κόκκινο, ἐκτός ἀπὸ τίς μαῦ-
ρες μορφές καὶ τὰ φωτεινὰ μάτια τους, ἐνῶ ἀπέ-
ξω τὸ φορητὸ ξεφορτώνει, ἡ Δεσποινὶς Ὅποι-
αδήποτε πίνει τσάι στὸ γραφεῖο της, καὶ τὸ χον-
τροὸ τζάμι προφυλάει γούνινα πανωφόρια —

Ἐπιδειχτικὰ ἐκθεμένο, ἀνάλαφρο σὰν τὸ φύλλο,
συρμένο στὶς γωνιές, σπρωγμένο ἀπὸ τ' ἀγέρι
στὶς ρόδες ἀνάμεσα, πιτσιλισμένο ἀπὸ ἀσῆμι,
στὸ σπῆτι μέσα ἢ ἔξω στὸ δρόμο, στιβαγμένο,
σκορπισμένο, δοσμένο σπάταλα σὲ ξεχωριστὲς
κλίμακες, σαρωμένο πάνω, κάτω, σχισμένο, βου-
λιαγμένο, συγκεντρωμένο — καὶ ἡ ἀλήθεια;

Νὰ ξαναθυμᾶσαι τώρα, δίπλα στὸ τζάκι, πάνω

στο λευκὸ καὶ τετράγωνο μάρμαρο. Ἄπὸ τὰ ἔλεφαντένια βάρη οἱ λέξεις ἀναδύονται, σκορπᾶνε τὴ μαυρίλα τους, ξανθίζουν τὸ νόημά τους καὶ εἰσχωροῦν.

Τὸ βιβλίον γλίστρησε· σιτὴ φλόγα, σιδὼν καπνός, σιτὴ σπίνθη μιᾶς στιγμῆς—ἢ ταξιδεύοντας τώρα, τὸ μαρμάρινον τετράγωνον μετεωρούμενον, κάτω ἀπὸ τοὺς μινωαροὺς καὶ τὴν Ἰνδικὴν Θάλασσαν, ἐνῶ ὁ χῶρος ὀρμαίνει γαλάζιος καὶ τ' ἄστρα λαμπυρίζουσι—καὶ ἢ ἀλήθεια; ἢ τώρα χορτασμένη ἀπὸ ἀνεση; Τεμπέλικος καὶ ἀδιάφορος ὁ ἐρωδιὸς γυρνᾷ πρὸς ὁ οὐρανὸς σκεπάζει τ' ἀστέρια τὸν ὕστερον τ' ἀποσκεπάζει.

Σχέδιο τῆς ζωγράφου Βιργνίας

Τ Ε Σ Σ Ε Ρ Α Π Ο Ι Η Μ Α Τ Α

αναδυομενη

Γυμνή
σάν τὴν ἀλήθεια τῶν καιρῶν
ὄρθωσες τὰ ράμφη
τοῦ στήθους σου
στὴν αἰωνιότητα
τοῦ ἀπείρου.

Μιά λάμψη
ἔσκισε
τὴ μήτρα τῶν βυθῶν
καὶ ἀλαβάστρινη
ντύθηκες
τὴν αἴγλη τοῦ πόνου.

Τ Ο Π Ι Ο

Κάποια λόγια χαμένα
μέσα στο πράσινο φῶς τῶν χωραφῶν
πού τὰ πέρνει ὁ ἄνεμος
καί τ' ἀπυθώνει στίς ἀνθισμένες μυγδαλιές.
Ξανθές φωνές γυναικῶν
πού κουράστηκαν ν' ἀκοῦνε
τὸ τεφρὸ παραμῦθι τοῦ θανάτου
κι' ἀγκαλιάζουν μὲ χίλια χάρδια
τὸν ὕπνο
πού θὰ τις φιλήσει
στίς σβυσμένες κόρες τῶν ματιῶν.
Στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου
ἡ μνήμη περιμένει
ὅπως καί χτές ἔτσι καί σήμερα
— κ' ἴσως τὸ ἴδιο κι' αὔριο —
νὰ μεγαλώσει ἓνα παιδί
πού ἔπαιζε γυμνὸ τὰ καλοκαίρια
μέσα στὰ στάχια
καί σκόρπιζε τίς παπαροῦνες
στὴν ἦβη τῶν παρθένων
πού ἐρωτεύονταν μὲ τοὺς φαύνους.

Πέρασε μέσα στίς φλέβες μας
τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ
σάν τὸ ἄλικο κρασί
μιᾶς πύρινης μέρας
πού ἓνας ρόδινος ἀρχάγγελος
ἀνάλαφρος καί διάφανος
φώτισε μὲ τὴ ρομφαία του
τὸ νεκρὸ παρελθόν μας.

Κορυφὴ Ἁγία

Ἀνήσυχη βοή
σ' αὐτὴ τὴν πολιτεία
πού δὲ θέλει τὴ ζωὴ της·
πάνω στὰ τείχη
μιὰ πράσινη ὑποψία
ἓνα χέρι πέτρινο
ἐσκάλισε τὸ μήνυμα τοῦ θανάτου.

Χάλκινο σκουλαρῖκι κουρσάρου
κρέμασε στ' ἀφτί της μιὰ κοπέλλα
πού τραγουδοῦσε τὸν ἄνεμο
μιὰ κοπέλλα πού γεύτηκε τὴν ἀλμύρα τῆς θάλασσας
μέσα σὲ μιὰ ψαράδικη φύχτα.

Κι' αὔριο θᾶναι τὸ ἴδιο σ' αὐτὴ τὴν πολιτεία
τὸ τραγούδι
τὸ νερὸ
τὸ φῶς
κι' αὐτὸ τὸ λιγοστὸ ὑγρὸ πολυτρίχι
πού φυτρώνει
στὸν βασιανισμένον κόρφο τοῦ Ὀδυσσεᾶ.

Ποιὸς μίλησε μὲ τὴ γοργόνα
στὸ σκαλοπάτι τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλομάτας
ποιὸς ἔμαθε τὸ μυστικὸ της;

Χίλιους αἰῶνες περιμέναν
ν' ἀκούσουν τὴ φωνὴ της
καί μαρμαρῶσαν περιμένοντας
καί βλάστησεν ἓνα δάσος κατάρτια
ἀπὸ τὸ τρύπιο χαλίκι τῆς θάλασσας.

Ποιός άπάλυνε τήν όργή της
σάν τό ζεστό γάλα
τοῦ μητρικοῦ στήθους
ποιός άναψε τό καντήλι
στή λίθινη "Αγια Τράπεζα
τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλομάτας;

"Ενα πράσινο φύκι
τυλίχτηκε στό χέρι μας
«"Ω πεθαμένοι δέν ἔχετε μάθει άκόμα νά πεθαίνετε».

ενα παιδι μιλει

"Ενα παιδι μιλει για τά έρείπια—
ἔχει στήν άκρη τοῦ ματιοῦ μιá σπίθα
καί τῆ μυρουδιά τοῦ ζεστοῦ ψωμιοῦ
πού ἔχει γίνει άνάμνηση:
«'Εκεῖ κοντά στό παράθυρο
μᾶς πῆραν ένα βράδυ
τό πρώτο γάρύφαλλο,
δέν ἔμεινε τίποτε
πού νά θυμίζει τήν παρουσία του
— αυτό τό ξύλο ἦτανε στό περβάζι—.
Τώρα ἡ μητέρα ἔχει γίνει άστέρι
καί μᾶς κοιτάζει από τόν οὐρανό.
Θά φτιάξω ένα σπαθί
σάν κι' αυτό πού κρατοῦσε ὁ "Αη·Γιώργης
στό εἰκονοστάσι,
ένα σπαθί κ' ένα Σταυρό
ὅ,τι μᾶς ἔμεινε
άπό τό τελευταῖο φέρετρο
πού βγήκε από τό σπίτι μας».
"Ενα παιδι πού δέν ἔχει ἡλικία
ένα παιδι πού ἔχει τήν ἡλικία ὄλου τοῦ κόσμου
μιλει για τά έρείπια.

Μ. Ι. ΔΕΣΥΛΛΑΣ.

επαναληψη

"Ητανε πού τά σύγνεφα ξεπήδησαν μέσα από τις χαρούμε-
νες τρέλλες τῶν κλαδιῶν, ἔτσι σάν άόρατα χέρια μιᾶς γήϊνης
ἐπίκλησης...

Εἶπαμε πῶς θά βρέξει....

Τίποτ' άλλο....

"Ητανε τόσο φυσικό. Κι' οὔτε πού λογαριάσαμε τήν προσ-
μονή.

Κι' ὅταν νότισε τό χῶμα, τά χνάρια μας δείχνανε τό δρόμο
τοῦ γυρισμοῦ, καί τά κλαδιά ρουφοῦσαν άχόρταγα τά δάκρυα
τῆς εὐχῆς τους...

Κι' ὅμως κανέναν μας δέν πρόσμενε τῆ βροχή. Οὔτε οἱ πα-
λαιοί πού μέτρησαν τις ἐποχές στά μαλλιά τους. "Ακόμα κι' οἱ
γρηές, πού κλώθανε μ' άναμνήσεις τά πλεχτά τους μπρός στά
παράθυρα.

"Υστερα μάκρυναν τά σύγνεφα καί σκάσανε οἱ φωλιές τῶν
μερμηγκιῶν...

Τότε προσπαθήσαμε ν' άσημώσουμε τά χέρια μας με τό φεγ-
γάρι. Μά μείνανε οἱ φοῦχτες μας άδειανές κι' ἕνας μακρὺς δρό-
μος μέσα στίς γραμμές τοῦ χεριοῦ μας...

"Υστερα πάλι γιόμισε ὁ τόπος με τό χακί. Κι' οὔτε καιρὸς
για τις βροχές καί τά σύγνεφα. Οὔτε για τρυς ἀνθρώπους άκόμα.
Δυὸ—τρία γράμματα... «Εἶμαι καλά...». Κι' ὅταν νότιζε
τό χῶμα, τά χνάρια δείχνανε πάντοτε τό δρόμο τοῦ πηγαίμοῦ κι'
οἱ γκρεμισμένοι τοῖχοι τῶν σπιτιῶν παραστέκαν στό μπάσιμο τοῦ
χειμῶνα...

Κι' από τά δέντρα, τά κυπαρίσια ὀρθά στέκαν στό βάθος
τ' οὐρανοῦ, σάν δάχτυλα τῆς σιωπῆς...

Σφαλίσαμε με πείσμα τά χεῖλια μας.

"Η διαφορά ἦτανε τώρα στά σχήματα. Γι' αυτό ἀλλάζαν
τά ὀνόματα.

"Η θάτανε με θάμνους ἢ γυμνά, ἴσως με δέντρα κι' ὄλος. Θά-
χανε σύγνεφα στοῦς λαιμούς, χιόνια τό χειμῶνα.

"Ετσι ναι, τά βουνά...

Κι' ὅμως τάγαπούσαμε ἢ τά μισοῦμε σάν ἀνθρωπο. Καί με-

σα πάντα νᾶναι ὁ ἐγώϊσμός, ἡ κούραση, τὸ βλέμμα κι' ἴσως ἢ προσμονή. . . .

Ἔστερα πάλι τὰ βουνά εἶναι ἀσάλευτα. Ἔρχεσαι, φέρνεις ἕναν ὀλόκληρο κόσμο ἀπὸ τόσα χρόνια, καὶ μένεις κοντὰ του, ἐνῶ στὴ θέση τῆς σταματημένης καρδιάς σου χαμογελάνε ἡλίθια οἱ τυπωμένες σου ἀναμνήσεις. . . .

Θυμᾶσαι κι' ὄλας. . . . «χαμογελάστε» . . . Κι' εἶναι πολλές φορές στὴν ἀγκαλιά σου γυναῖκες καὶ σγουρόμαλλα ποὺ χαιρετίζουν τὴν ἀνοιξη. . . .

* * *

Ἦτανε ποὺ χανόταν κι' ἕνας μας κάθε μέρα. Γι' αὐτὸ δὲν ἀγαπήσαμε τὸ Βουνό.

Συνήθεια ἴσως καὶ τὰ βουνά, κι' οἱ ἄνθρωποι κι' ὁ θάνατος.

Ἔστερα ὅμως ἀπὸ μιὰν ἀγρύπνια ν' ἀνοίγης τὸν ἀφιλόξενο βράχο γιὰ κάποια μάταιη χάρη, ποὺ δὲ στὴ ζήτησαν, δὲν πήγαινε. . . .

Ἐπιταγή—σκεφτήκαμε. Κανένας δὲν μίλησε. Κι' ἀλλοίμονο, τὸ φρόντιζε καθένας μας—νά φυλάξῃ τὸ κουφάρι του, μὴ δώσῃ βάρος στοὺς ἄλλους γιὰ μурμοῦρες. . . .

Καὶ τὸ ξινάρι δούλευε κάθε μέρα. . . .

Μιά φοῦχτα γῆς κι' ἔστερα βιαστικές τσαπιές—τὸ χῶμα. . . .

Κι' ἦτανε μεσ' τῆ γῆς χαμόγελα, ἔτσι σειρὰ ποὺ χάθηκαν οἱ τρεῖς τους.

Κι' ὁ «πατέρας»,—ἔτσι τὸν λέγαμε.

(Τῆ σειρὰ μας ποτὲ δὲ λογαριάσαμε. Πασκίζαμε κάθε φορὰ νὰ βρῖσκουμε κάτι καινούργιο πάνωθῆ τους. Πάνω στ' ἀλαργεμένα βουνά. Κι' ἦτανε μόνο τ' ὄνειρο. . . . Σὰν δὲν ἦτανε τ' ὄνειρο, θᾶταν οἱ ὄρες ἀγρύπνιας. . . .)

Κι' ἕνας τινάχτηκε. Σφίξαν τὰ χέρια του λὲς κι' ἦτανε οἱ φλέβες του πηγμένες. Σπῆσανε τὰ μάτια του, κι' ἡ φωνὴ του κύλησε χτυπώντας στοὺς βράχους—μὲ δύναμη—, ὡς πέρα τὸν κάμπο. Δὲν ἦταν παράπονο κι' οὔτε ποὺ βγήκε λόγος ἀπ' τὰ χεῖλια του.

Κι' ὅμως ἦταν ἐχτρός ἀπέναντι καὶ τόνε τράβηξαν κουρέλι στὶς γραμμές, τοῦ ρίζανε κανα—δυό, κι' ἠσύχασε.

Κι' ἦρθε τὸ κλάμμα καὶ μερέψανε οἱ φλέβες του. (Ὁ γιατρός δὲν εἶπε τίποτα)

Τὸν λυπηθήκαμε.

Εἶπαμε πὼς τὰ βουνά ἦταν μακρύτερα καὶ τὸν ξεχάσαμε.

Κι' ἕνα ἀπόγευμα—σὰν ὄλα—τόνε στείλανε πίσω.

Μᾶς κοίταξε ὄλους μιὰ γύρα. Οὔτε ποὺ μίλησε. Ἔγινε μιὰ σκιά, μιὰ μικρὴ σκιά σ' ἕνα ὄνειρο.

Τὸν ζηλέψαμε.

Ποῖος ἤξαιρε; Βγάλαμε καὶ σκίσαμε, βουβά, τὰ χαμόγελα.

(Τόσα χρόνια φερμένα πάνω στὸν ἀφιλόξενο βράχο!)

Κι' ἦρθε τὸ βράδυ, κι' ἐνώσανε χίλια—δυὸ σκισμένα κομματάκια, καὶ βγήκε ἡ κοπέλλα μὲ τὰ μαλλιά στοὺς ὤμους, ὄλο παράπονο, καὶ στάθηκε στὰ φλογισμένα βλέφαρα.

—Κουράστηκες ἀγόρι μου;

—Θυμήθηκα τὶς δειλινὲς ὄρες. . . . Ἐκεῖνες τὶς ἀνήσυχες παραλλαγές στοὺς γυαλοὺς. . . .

Κι' αὐτὴ δὲν ρώτησε πιά. Κι' ἦταν τὰ χεῖλια τῆς ὕγρα σὰν τότε φίλησε.

—Δῶσμου τὸ χέρι σου. . . .

Τὸ χέρι ὅμως ἀπλώθηκε στὶς σιδερένιες φωνές, ποὺ γιόμισαν μ' ἀντίλαλο τὸν κάμπο, κι' ἡ κοπέλλα σκόρπισε σὲ χίλια—δυὸ κομμάτια. . . .

Τῆ νύχτα χάθηκε κι' ἄλλος. . . .

Τὸν θάψαμε κι' εἶχε τὸ πιὸ εἰρωνικὸ χαμόγελο στὰ χεῖλια του.

(Ἦτανε τόσο φυσικό)

Ἔστερα πήδησαν τὰ σύγνεφα κι' εἶπαμε πὼς θὰ βρέξει.

Τὸ χῶμα νότισε. Κι' ἔστερα σκάσαν οἱ φωλιές τῶν μερμηγκιῶν. . . .

Τίποτ' ἄλλο. . . .

Δυὸ τρία γράμματα. . . . «Εἶμαι καλά»

ΜΠΑΜΠΗΣ Σ. ΑΝΝΙΝΟΣ.

Το σημερινό Αγγλικό Θέατρο

μελέτη ειδικά γραμμένη για τον Πρόσπερο

Ἄν ἐξαιρέσουμε τὴ μεγάλη περίοδο τοῦ Ἑλισαβετιανοῦ θεάτρου, τὸν καιρὸ πού ζοῦσε κι' ἐργαζόταν ὁ Shakespeare, τὸ μεγάλο δράμα κι' οἱ μεγάλοι ἠθοποιοὶ ἐμφανίζονται σὲ διαφορετικὲς ἐποχὲς στὴν ἱστορία τοῦ Ἀγγλικοῦ θεάτρου καὶ φαίνεται σχεδὸν σάν ν' ἀποκλείει τὸ ἓνα τ' ἄλλο. Τὸν δέκατον ὄγδοο αἰῶνα, γιὰ παράδειγμα, τὸ θέατρο εἶχε τὸν Garrick, τὸν μεγαλύτερο ἴσως ἠθοποιὸ τῆς Ἀγγλίας. Τὸ δράμα ὅμως τοῦ δέκατου ὄγδου αἰῶνα, ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὶς κωμωδίες τοῦ Sheridan, στὸ σύνολό του εἶναι ἓνα φτωχὸ κατασκευάσμα, γεμάτο αἰσθηματικότητες καὶ μελοδραματισμό. Στὶς ἀρχὲς τοῦ δέκατου ἔννατου αἰῶνα ὁ Edmund Kean καὶ ἡ Κα Siddons βασίλευαν στὸ Λονδρέζικο θέατρο, ἀλλὰ οἱ ρωμαντικοὶ συγγραφεῖς δὲν παρουσίασαν κανένα σπουδαῖο δράμα. Τὸ ἄστρο τοῦ Henry Irving — καὶ τί ἄστρο! — ἔδνε, ὅταν ἀρχίζε τὸ νατουραλιστικὸ δράμα. Εἶναι ἐπικίνδυνη μιὰ γενίκευση, ἐν τούτοις ὅμως φαίνεται, ὅτι τὸ δυνατὸ καὶ φανταχτερὸ παίξιμο εἶναι πολὺ συχνὰ ἀπλῶς μιὰ ἀποζημίωση γιὰ τὴν παρακμὴ τοῦ πραγματικὰ δημιουργικοῦ πνεύματος. Τί γίνεται σήμερα στὴν Ἀγγλία;

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία γιὰ τὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο πού βρίσκονται σήμερα οἱ Ἀγγλοὶ ἠθοποιοί. Καὶ ἀντίθετα ἀπ' τοὺς ἠθοποιούς τῶν περασμένων ἐποχῶν, οἱ σημερινοὶ ἠθοποιοὶ δὲν παίζουσι μόνον στὰ θέατρα τῆς χώρας τους, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ τοὺς ἰδεῖ κανεὶς στὰ θέατρα ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐνας Ἕλληνας μπορεῖ νὰ βεβαιώσει τὸ ταλέντο ἑνὸς Laurence Olivier καὶ ἑνὸς Ralph Richardson ὅσο κι' ἓνας Ἀγγλος. Δὲν θέλω νὰ δώσω τὴν κυριώτερη σημασία στοὺς μεγάλους ἠθοποιούς τοῦ Ἀγγλικοῦ θεάτρου. Αὐτὸ πού εἶναι ἄξιο προσοχῆς στὸ Ἀγγλικὸ θέατρο σήμερα εἶναι τὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο πού βρίσκεται ἡ ἠθοποιεῖα στοὺς δευτέρους ρόλους. στὶς ἐπαρχίες καὶ ἀκόμη στὸ θέατρο ἐρασιτεχνῶν. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια ἀνάμεσα στοὺς μικρότερους ἠθο-

ποιούς ἀνακαλύφθηκαν πολλοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες, πού εἶχαν μόνον ὀλίγο ὀλιγότερο ταλέντο ἀπὸ τοὺς Oliviers καὶ τοὺς Richardsons, ὅπως ὁ Alec Guinness, ὁ Paul Scofield καὶ ὁ Robert Helpmann (πού ἦταν προηγουμένως πολὺ γνωστὸς χορευτής).

Ἐν τούτοις φαίνεται, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἠθοποιοὶ πολὺ λίγο ἐνέπνευσαν τὸν Ἀγγλο θεατρικὸ συγγραφέα. Γιατί ἂν ρωτήσετε ποιά εἶναι τὰ ἔργα πού ἔδωσαν στοὺς καλύτερους καθὼς καὶ εἰς τοὺς δευτερότερους ἠθοποιούς μας τὴν εὐκαιρία νὰ δώσουν τὶς εὐτυχέστερες στιγμὲς τοῦ ταλέντου των, δὲν θὰ βρῆτε οὔτε ἓνα μοντέρνο ἔργο ἀνάμεσά τους. Θυμοῦμαστε τὸν Olivier στὸν Οἰδίποδα Τύραννο, στὴ Σχολὴ Κακογλωσσίας καὶ στὸν Βασιλιὰ Λήρ, τὸν Richardson ὡς Φάλσταφ, τὸν Helpmann ὡς Φλαμίνο εἰς τὸν Λευκὸ Διάβολο τοῦ Webster, τὸν Paul Scofield ὡς Ἄμλετ. Ὅποιο-δήποτε καλὸ μοντέρνο δράμα ἔχουμε σήμερα στὴν Ἀγγλία, δύσκολα μποροῦμ. γι' αὐτὸ νὰ ποῦμε, ὅτι, ὅπως τὸ δράμα τοῦ Shakespeare καὶ τῆς ἐποχῆς του, εἶναι τὸ εὐτυχισμένο προῖον τῆς συνεργασίας συγγραφέα καὶ ἠθοποιοῦ στὸ θέατρο.

Ὅπως ἔχουμε κάθε λόγο νὰ ὑποστηρίξουμε πὼς δυνατοὶ ἠθοποιοὶ σπάνια γίνηκαν ἢ ἀφορμὴ νὰ γεννηθεῖ τὸ μεγάλο δράμα, ἄλλο τόσο βλέπουμε στὴν ἱστορία τοῦ θεάτρου νὰ εἶναι μικρὴ ἢ σχέση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ μεγάλο δράμα καὶ στὸ ἐντατικὸ δούλεμα τῆς σκηνογραφίας. Πάνω ἀπὸ ἓναν αἰῶνα πρὶν ὁ Charles Lamb εἶχε ἰδεῖ, ὅτι ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος γιὰ τὸν θεατρικὸ Λόγο — πού τὸ κάτω — κάτω ἀποτελεῖ τὴν καρδιά τοῦ δράματος — εἶναι τὸ νὰ δοθεῖ πάρα πολλὴ προσοχὴ στὸ θέαμα. Καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Irving, τὸ Shakespeare τὸν εἶχαν πολλὰς φορὰς πετοκόψει γιὰ νὰ γίνῃ τὸ κέφι ἑνὸς σκηνοθέτη. Στὴν Ἀγγλία ἡ σκηνογραφία ἀσχολεῖται σήμερα σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ τὴν «ἀναβίωση» παλαιῶν ἔργων. Ὁ Cecil Beaton, λ. χ., ἐσχεδίασε τὰ σκηνικὰ γιὰ τὸ ἀνέβασμα τῆς «Βεντάγιας τῆς Λαίδης Γουίντερμυρ» ἀπὸ τὸν John Gielgud καὶ τῆς Σχολῆς Κακογλωσσίας ἀπὸ τὸ Old Vic πού ἀναδημιουργοῦσαν μὲ ἐξαιρετικὴ κομψότητα καὶ ἀκρίβεια τὴν ἀτμόσφαιρα πρὸ χαριτωμένων καὶ πρὸ ἄσπρων ἐποχῶν. Τὴ μεγαλύτερη δύναμη φαντασίας στὸ σχέδιο, τὴ βρίσκουμε στὸ θαυμάσιο σκηνικὸ τοῦ John Piper γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Τραγωδία Οἰδίπους Τύραννος. Ὁ Piper μᾶς ξάφνισε μὲ τὴ μεγάλη ἐπιτυχία πού εἶχε, ἐγκαταλείποντας τοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς τρόπους πού ἦσαν καθιερωμένοι γιὰ τὸ ἀνέβασμα

μιάς Έλληνικής τριγωνίας, και τόσο στο χρώμα όσο και στο σχήμα κατόρθωσε ν' αποδώσει τον πριμιτιβισμό του θέματος. "Ωστε παρ' όλη τη ζωρότητα που παρατηρήθηκε στην τέχνη της σκηνογραφίας, πολλή μικρή σχέση έχει ή ανάπτυξη αυτής της τέχνης με την έκφραση της ευαισθησίας της εποχής μας στο θέατρο.

"Ένας σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη της σκηνογραφίας, ή στροφή προς την απλότητα, είναι το άμεσο αποτέλεσμα που είχε ή πρόοδος των θεάτρων δραματολογίου, τόσο των επαγγελματικών όσο και των έροσιτεχνικών. Και σχεδόν θά μπορούσε κανείς να πει, ότι γενικά αυτή ή πρόοδος στάθηκε τα τελευταία τριάντα ή σαράντα χρόνια το σημαντικότερο στοιχείο στο Άγγλικό θέατρο. Σχεδόν σε κάθε έπαρχιακή πόλη υπάρχει ένα θέατρο δραματολογίου με έναν επαγγελματία σκηνοθέτη και έρασιτέχνες ήθοποιούς, που είναι πολύ κοντά στο επίπεδο των επαγγελματιών. Το πρόβλημα να κτίσεις μιάν εγκατάσταση με φθηνά υλικά και άνεπαρκή μέσα έχει παραδόξως ευεργετικήν επίδραση στη συνολική σύλληψη του σκηνοκού διακόσμου. Η καλαισθησία είχε την ευκαιρία ν' αποδείξει, ότι μπορεί να επιτύχει περισσότερα από τη σπάταλη επίδειξη, και οι αναγκαίες οικονομίες έκαμαν ν' αποκτήσει μεγαλύτερη βαρύτητα το έργο παρά ή σκηνογραφία. Επίσης το σύστημα των θεάτρων δραματολογίου με τη συνεχή τους ζήτηση έργων που νάχουν κάτι παραπάνω από το να εξασφαλίζουν άπλως το πούλημα μεγάλου αριθμού εισιτηρίων, ενίσχυσε την προσπάθεια συγγραφέων, που διαφορετικά δέν θά είχαν ποτέ την ευκαιρία να παίξουν τα έργα τους. Το σοβαρό έπαρχιακό έργο είναι κατ' ευθείαν προϊόν του συστήματος των θεάτρων δραματολογίου. Ακόμη και ένας συγγραφέας σαν τον Bernard Shaw, χρωστάει πολλά σ' αυτό το σύστημα.

Είς το θέατρο «the play's the thing»* και πρέπει να δημολογήσουμε, ότι σ' αυτό το σημείο τα σύγχρονα έπιτεύγματα φαίνεται πως δέν ανταποκρίνονται στο ταλέντο των ήθοποιών και το ένδιαφέρον του κοινού. Είς το δράμα πρόζας ο J. B. Priestley δοκίμασε να μεταχειρισθεί τη μεγάλη του δεξιοτεχνία για να έκφράσει φιλοσοφικές και κοινωνιολογικές ιδέες σύμ-

* Σημ. του μεταφραστή. Από τον "Άμλετ (πράξη Β', σκηνή 2). Έδώ ο κ. S. έννοει, ότι στο θέατρο ή μεγαλύτερη βαρύτητα πρέπει να πέφτει στο ίδιο το έργο και κατά δεύτερο λόγο στη σκηνογραφία κ.λ.π.

φωνες με την εποχή, αλλά ή συνήθειά του να καταλήγει σ' ένα θρησκευτικό αισθηματισμό και μιάν ούτοπιστική νοσταλγία, τον έμποδίζει να γίνει κάτι παραπάνω από έναν πρώτης τάξεως άνθρωπο του θεάτρου με καλοπροαίρετες κοινωνικές αντίληψεις, που κατέχει τα μυστικά της τέχνης του. Ο Terence Rattigan είναι ένας άλλος συγγραφέας με μεγάλη τεχνική δεξιότητα, αλλά χωρίς νάχει να πει πολλά πράγματα σ' έναν κόσμο τόσο κακοπαθιασμένο και βασανισμένο σαν το δικό μας. Θά πρέπει να στραφούμε σε πιο μετριόφρονες προσπάθειες για να βρούμε τα σημαντικότερα έργα. Και αυτά τα βρίσκουμε στο ποιητικό δράμα. Ο φ ό ν ο ς σ τ η Μ η τ ρ ό π ο λ η του T. S. Eliot, που για πρώτη φορά παίχτηκε στο μικροσκοπικότερο θέατρο σ' ένα άπ' τα προάστια του Λονδίνου, έδειξε, ότι το ποιητικό δράμα μπορεί να σταθεί στο μοντέρνο θέατρο. Και το παράδειγμα του Eliot ακολουθήσαν (συνήθως σε θέατρα αυτού του είδους) συγγραφείς σαν τον Ronald Duncan και τον Christopher Fry. Το ποιητικό δράμα — κυρίως ο Eliot και ο Fry — έχει τώρα μεταπηδήσει στο επαγγελματικό θέατρο και βρήκε εκεί την έπιδοκιμασία του κοινού. Δέν λέω, ότι το μέλλον του θεάτρου βρίσκεται στο ποιητικό δράμα. Ένα είναι βέβαιο. Ότι για την στιγμή στο Άγγλικό θέατρο το ποιητικό δράμα φαίνεται να κλείνει τις περισσότερες δυνατότητες για μιάν μελλοντική ανάπτυξη.

ο Μουστοξύδης στην Ελλάδα

Ο Άνδρέας Μουστοξύδης, ο μεγάλος Κερκυραίος ιστορικός και φιλόλογος, προβάλλει, ύστερα από τον Κοραή, ως μία από τις σημαντικότερες μορφές της πνευματικής ζωής της χώρας. Στο παρακάτω σύντομο σημείωμα σκιαγραφείται η προσφορά του στην προσπάθεια οργάνωσης του Έλληνικού Κράτους, που γέννησε ή επανάσταση του 1821. Σ' ένα άλλο σημείωμα θα δώσουμε τη συμβολή του στην πνευματική αναγέννηση της Επτανήσου τον καιρό της Αγγλικής προστασίας.

Το 1829 σημειώνει ένα μεγάλο σταθμό στη ζωή του Μουστοξύδη. Η επανάσταση του 21 είχε αποδώσει τους καρπούς της και τα τηλεβόλα των συμμαχικών στόλων είχαν θεμελιώσει στο Ναυαρίνο την ελληνική ανεξαρτησία. Ο Καποδίστριας, που ή όμόθυμη θέληση του έθνους τον είχε ανακηρύξει Κυβερνήτη του νεοπαγούς Κράτους, κατέβαλε υπέράνθρωπες προσπάθειες για την, έστω και ύποτυπώδη, οργάνωσή του. Μά τα προβλήματα ήταν τόσα πολλά και ή συνδρομή του Ιθαγενοϋς στοιχείου τόσο μικρή, ώστε χρειάζονταν ή βοήθεια και ξένων χεριών, για να προωθηθεί τό δημιουργικό έργο του Κυβερνήτη. Τη βοήθεια αυτή δέν παρέλειψε ο Καποδίστριας να την επιδιώξει όταν ακόμη ταξίδευε για να κατέβει στην Ελλάδα. Από τον Άγκωνα, όπου τον είχαν κλείσει 4 μήνες οί ενάντιοι άνεμοι, γράφει στό Μουστοξύδη, που έμενε στη Βενετία, να του βρει ανθρώπους ικανούς ν' αναλάβουν ύπηρεσία στην Έλληνική Έπικράτεια, του έσύσταινε όμως να διακριβώσει προηγουμένως αν οί διαθέσεις τους ήταν άγνές, αν δηλ. πέρνοντας θέσεις στην διοίκηση της χώρας δέ θαχαν σκοπό να έξυπηρετήσουν ξένα συμφέροντα. Κι' όταν ζητούσε ξένους, για τον ελκρινή χαρακτήρα των όποιων ποτέ δέν θα ήταν άπόλυτα βέβαιος, πόσο περισσότερο δέ θα ποθοϋσε τη συνεργασία ανθρώπων, σαν τό Μουστοξύδη, που τίς ικανότητες και τά έξοχα πνευ-

ματικά του χαρίσματα είχε εκτιμήσει από τον καιρό ακόμη που σπούδαζαν στην Ιταλία. Μά δέν τολμούσε, όπως τουγραφε, να τον καλέσει ακόμη κοντά του, γιατί οί συνθήκες της ζωής στην έλευθερωμένη Ελλάδα απέπνεαν πρωτογονισμό, που μόνον ταιπωρίες ύπόσχονταν για τον οικογενειάρχη Μουστοξύδη, τον συνηθισμένο στις άνέσεις του Εύρωπαϊκού βίου. Άπευθύνεται όμως σ' αυτόν για την προμήθεια βιβλίων, για την οργάνωση των σχολείων της Βενετίας, της Τεργέστης και του Άγκωνος, όπου φοιτούσαν όρφανά και άπροστάτευτα έλληνόπουλα, για την έποπτεία της ελληνικής εκπαιδευτικής κινήσεως στην Ιταλία, για την άποστολή χαρτών και διδακτικών πινάκων και για πλήθος άλλες έξυπηρετήσεις. Με προθυμία και πατριωτισμό άνταποκρίνεται ο Μουστοξύδης στις αιτήσεις του Κυβερνήτη. Όταν δέ ο τελευταίος, έχοντας ακόμη δισταγμούς γιατί ή έσωτερική οργάνωση δέν είχε ακόμη προχωρήσει άρκετά, τον προσκαλεί να κατεβεί στην Ελλάδα και να τεθεί επί κεφαλής της εκπαιδευτικής προσπάθειας, ο Μουστοξύδης, αφήνοντας άνέσεις και τιμές στις άκτες της Άδριατικής, πλείε άμέσως πρός τό Αίγαίο. Η ελληνική του καρδιά θερμαίνεται από περηφάνεια και καινούργιες έλπίδες, όταν βλέπει τά γαλάζια κύματα να σκιάζονται από τη γαλανόλευκο. Ο,τι είχε βαθεία λαχταρήσει τόσα χρόνια είχε γίνει πιά πραγματικότητα. Συγγραφέϋς από τους έπιφανείς του καιρού του μονάχα με τον Κοραή μπορούσε να συγκριθεί. Κι' όμως ποτέ, σ' όλο τό διάστημα της παραμονής του στην Ελλάδα, δέν έδειξε ήθος ύπερήφανο, αντίθετο άλλωστε πρός τον χαρακτήρα του. Έπεβάλλετο μονάχα με τη μελίχια συμπεριφορά του.

Φθάνοντας στην Αίγινα ο Μουστοξύδης, τοποθετείται από τον Κυβερνήτη πρόεδρος της Έπιτροπής του Όρφανοτροφείου και Έφορος του Μουσείου, που τότε ίδρύθη, και των τυπογραφείων — ελληνικού και γαλλικού — με μηνιαίο μισθό 500 γρόσια και επίδομα 20 γρ. την ήμέρα για άρχαιολογικές άνασκαφές. Λίγο ύστερα από την τοποθέτηση του Μουστοξύδη, δημοσιεύεται διάταγμα «περί συστάσεως Κεντρικού Σχολείου πρός μόρφωσιν διδασκάλων». Τό νέο ίδρυμα προσαρτήθηκε στό Όρφανοτροφείο της Αίγινης και έτέθη κι' αυτό υπό την διεύθυνση του Μουστοξύδη. Πόσο πολύτιμη ύπήρξε ή συμβολή του μεγάλου Κερκυραίου στην προσπάθεια της εκπαιδευτικής οργάνωσης της αναγεννωμένης Ελλάδος, δέν φαίνεται μονάχα από τίς έτήσιες έκθέσεις του στον Έπουργό της Παιδείας και στον Κυβερνήτη, αλλά χαρακτηρίζεται έπιγραμματικώτατα κι' από ένα γράμμα του Καποδίστρια πρός τό φίλο του Α. Στούρτζα: «Τά σχολεία, του έγραφε τον Αύγουστο του 1830, βαδίζουν άρκετά καλά, άλλ' ό,τι λείπει περισσότε-

ρον είναι άνθρωποι Ικανοί νά διευθύνουν. Ὁ Μουστοξύδης είναι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ὀρφανοτροφείου καὶ τῶν Κεντρικῶν, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς δὲν δύναται νά ἐπαρκέσει· εἶναι δὲ μόνος εἰς τὴν στενωπάτην σημασίαν τῆς λέξεως».

Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσφορά του στὸ καθαρῶς ἐκπαιδευτικὸ ἐπίπεδο, ὁ Μουστοξύδης ἴδρυσεν τὸ πρῶτον Ἐθνικὸ Μουσεῖον καὶ ἔθεσε τὶς βάσεις γιὰ τὴν ὀργάνωσιν Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Στὴν ἔκθεσίν του τῆς 31 Δεκεμβρίου 1830 πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας Χρυσόγελο, κάνοντας μνεῖα γιὰ τὸ Μουσεῖον, ἀναφέρει ὅτι σ' αὐτὸ φυλάγονταν 2.000 ἀρχαῖα ἀντικείμενα, προερχόμενα εἴτε ἀπὸ συγκέντρωσιν διεσπαρμένων ἀρχαιοτήτων εἴτε ἀπὸ ἀνασκαφάς. Γιὰ τὴν βιβλιοθήκην σημειώνει ὅτι, μὲ δωρεάς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ μὲ ἀγορές, εἶχε ἀποκτήσει 24 παλαιὰ χειρόγραφα καὶ 1.018 τόμους διαφόρων συγγραμμάτων. Ἡ συλλογὴ αὐτὴ, πού ὀφείλετο ἀπόλυτα στὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Μουστοξύδη, καὶ πού στεγάσθηκε, μαζὺ μὲ τὸ Μουσεῖον, στὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Αἰγίνης, ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα τῆς σημερινῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ 1832 — ἀριθμοῦσε τότε 1844 τόμους — ἀποσχίζεται ὀργανικὰ ἀπὸ τὸ Μουσεῖον καὶ λειτουργεῖ ἀνεξάρτητα ὡς κρατικὴ βιβλιοθήκη. Τὸ 1834 μεταφέρεται στὰς Ἀθήνας καὶ στεγάζεται διαδοχικὰ στὸ κτίριον τῶν λουτρῶν κοντὰ στὴν Ἀγορὰ, στὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου κοντὰ εἰς τὴν Μητρόπολιν, στὸ Πανεπιστήμιον, ὅπου συγχωνεύεται μὲ τὴν βιβλιοθήκην του καὶ τέλος, τὸ 1903, στὸ σημερινὸ καλλιμάρμαρον μέγαρον, ὀφειλόμενον εἰς δωρεὰ τῶν ἀδελφῶν Βαλλιάνων.

Στὴν ἴδιαν ἔκθεσιν μνημονεύει καὶ γιὰ τὴν συλλογὴ τῶν ὀρυκτῶν τῆς χώρας, πού ὁ ἴδιος εἶχε ἀρχίσει, σημειώνοντας ὅτι οἱ γεωλογικὲς ἔρευναι ἦσαν σχεδὸν ἀγνώστες στοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ τυπογραφεῖα, ὁ Μουστοξύδης ἐργάσθηκε μὲ ζῆλον, ἐπικουρούμενος ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην, γιὰ τὴν ἀρτιώτερον ὀργάνωσιν καὶ τὸν πλουτισμὸν τους, ὥστε νά μπορέσουν ν' ἀνταποκριθοῦν στὸν μέγαν προορισμὸν τους, νά διαδώσουν τὰ φῶτα τῆς παιδείας εἰς μιὰ χώρα καθυστερημένη εἰς πολιτισμὸν. Πιστήρια, στοιχεῖα καὶ ὄλα τ' ἄλλα χρειώδη, σταλμένα ἀπὸ τὰ καταστήματα τοῦ Firmin Didot τῶν Παρισίων, ἀποτελοῦσαν πλήρη τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν γιὰ τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον τῆς Αἰγίνης, πού μπόρεσε, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μουστοξύδη, νά πραγματοποιήσῃ τὶς ἀπαραίτητες γιὰ διδακτικοὺς σκοποὺς ἐκδόσεις, νά ἐκτυπώσῃ ποιητικὰ καὶ φιλολογικὰ συνθέματα διαφόρων λογίων καὶ παράλληλα νά ἐξυπηρετῇ τὶς ἀνάγκαι τῆς κρατικῆς μηχανῆς μὲ τὴν δημοσίευσιν τῆς Γεν. Ἐφημερίδος, τῶν διαταγμάτων καὶ τῶν ἐγκυκλίων.

Ὅσο καὶ ἂν ἐντελῶς σχηματικὰ ἐπισκοπήσαμε τὴν δρᾶσιν τοῦ

Μουστοξύδη στὴν ἐλευθερωμένη Ἑλλάδα, στὸ πλευρὸν τοῦ Κυβερνήτη, ἐν τούτοις μποροῦμε νά σχηματίσουμε ἀσφαλῆ γνώμην γιὰ τὴν βοήθειαν πού πρόσφερε στὸ τιτάνειον ἔργον πού εἶχε ἀναλάβει ὁ συμπατριώτης του Καποδίστριας. Καὶ ἂν ἀκόμη παραβλέψουμε τὴν θετικὴν εἰσφοράν του στὴν προσπάθειαν τῆς θεμελιώσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν χώραν μας, τοῦ μένει σὺν ὁ μεγαλύτερος τίτλος τιμῆς ὅτι ἀπ' αὐτὸν ἀρχίζουν οἱ ἀρχαιολογικὲς ἔρευναι στὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ συστηματικὴ τους συγκέντρωσιν καὶ μελέτη, καὶ ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ἐκεῖνος πού συνέλαβεν καὶ πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν γιὰ τὴν ἴδρυσιν Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

ΚΩΣΤΑΣ ΔΑΦΝΗΣ.

πνευματική παρουσία είναι ο «Πρόσπερος». Σύμβολο και υπόσχεση, στο χώρο αυτό που θέλει διαρκώς να ανανεώνεται συμπαθητικά ώραϊος, με δημιουργίες και αναδημιουργίες, που εις το σύνολό τους συνθέτουν την παράδοση του ιδιότυπου πολιτισμού μας. Το παρελθόν δεν άφησε μόνο την ανάμνησή του. Υπάρχουν ζωντανές οι ρίζες. Η Νέα Βλάστηση δεν είναι απάρνηση των περασμένων. Είναι συνέχεια, με την ουσία και τα έκφραστικά μέσα της συγκεκριμένης εποχής. Αυτή τη συνέχεια επιθυμεί να εκφράσει ο «Πρόσπερος». Πρόθεση που είναι ανάγκη. Χρέος ατομικό. Χρέος συνολικό.

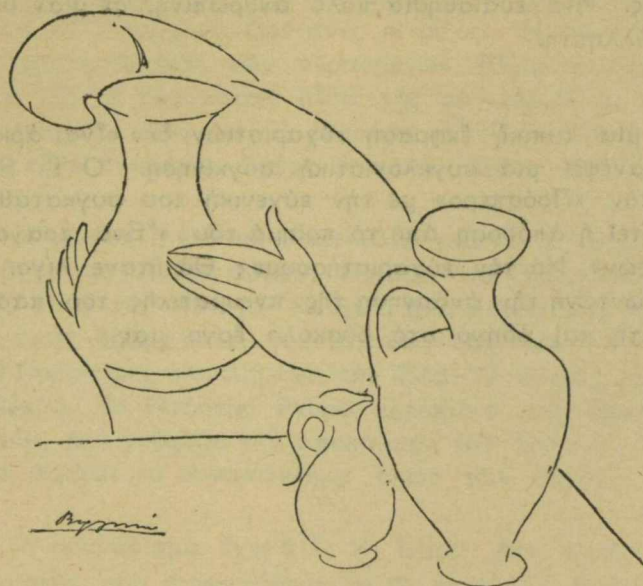
συγχρόνως ή έκδοση θεμελιώνει μια Πίστη. Πανάρχαιο σύμβολο του Άνθρωπισμού. Πνεύμα και Θρησκευτική εναντίωση. Σ' αυτή την ένότητα υπάρχει ή δικαίωση της ύπαρξης. Ένας αγώνας δραματικός, για την επιβίωση του Άνθρώπου. Ο Πρόσπερος ολοκληρώνει την Ίδέα. Ο τέλειος πνευματικός άνθρωπος. Το ελεύθερο άτομο κλεισμένο στη δημιουργική μοναξιά του, που γνωρίζει την αποκάλυψη του Θεού. Σ' αυτό το σημείο γίνεται το συναπάντημα όλων των εποχών.

το προβάδισμα έχει ο T. S. Eliot. Δεν είναι ο Βρεταννός Ποιητής, που στεφανώθηκε με το στεφάνι μιας πρόσκαιρης δόξας. Είναι ο Εύρωπαίος άνθρωπος όλων των αιώνων. Εκφράζει την πίστη μιας εποχής κατασπαραγμένης από το πάθος, που ωστόσο βλέπει πέρα από το θάνατο. Αυτή τη στιγμή δεν θα μπορούσε να είναι άλλος. Ο T. S. Eliot δεν είναι ένα όνομα. Είναι μια μεγάλη έλπιδα.

Ό,τι θα ακολουθήσει, δεν θα είναι τυχαίο. Μία συστηματική επιλογή, ανάμεσα σε μικρές ή μεγάλες φωνές, που συνθέτουν τη μίαν αρμονία. Οι δυνατότητες άνισες. Η ουσία και η πρόθεση ισόβαθμες. Στίχος και πεζός λόγος — κι' ακόμη αυτή ή ευαίσθητη παρουσία των εικαστικών τεχνών, συνθέτουν το δράμα μιας πνευματικής ένότητας, πάνω και έξω από το χάος.

ή Virginia Woolf προβάλλει την υποκειμενική της οντότητα και την έντελως προσωπική της εμπειρία. Μία έσωτερική έρμηνεία, φωτισμένη από ένα καινούργιο φως. Έδω το άτομο δεν απαρνείται την υπόστασή του. Ο αιώνιος παλμός της Ζωής. Μία ευαίσθησια πολύ ανθρώπινη, σε μίαν ύλη σχεδόν ασύλληπτη.

μία τυπική έκφραση ευχαριστιών, δεν είναι αρκετή για να ζωντανέψει μια συγκλονιστική συγκίνηση. Ο T. S. Eliot τίμησε τον «Πρόσπερο» με την ευγενική του συγκατάθεση, να δημοσιευτεί ή απόδοση από το ποίημά του «Ένα τραγούδι για τον Συμεών». Νά τον ευχαριστήσουμε; Θα ήτανε λίγο. Διατηρούμε ζωντανή την ανάμνηση της πνευματικής του παρουσίας, παραστάτη και οδηγό στο δύσκολο έργο μας.

Σχέδιο τής ζωγράφου Βιργινίας

Ο «ΠΡΟΣΠΕΡΟΣ» ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΡ-
ΚΥΡΑΣ ΤΟΥ ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ (ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΘΕ-
ΟΤΟΚΗ, ΑΡ. 46) ΚΑΙ ΤΥΠΩΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΓΕΡΟΜΕΡΙΑΤΗ (ΚΑΛΟΧΑΙΡΕΤΟΥ, ΑΡ. 4 —
ΚΕΡΚΥΡΑ) ΣΕ ΤΡΙΑΚΟΣΙΑ ΠΕΝΗΝΤΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ